

На основу члана 5. став 1. тачка б, члана 20. и члана 37. Закона о Агенцији за банкарство Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 59/13 и 4/17), те члана 6. став 1. тачка б. Статута Агенције за банкарство Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 63/17), Управни одбор Агенције за банкарство Републике Српске, на сједници одржаној дана 25.07.2017. године, д о н о с и

О Д Л У К У О УПРАВЉАЊУ КАМАТНИМ РИЗИКОМ У БАНКАРСКОЈ КЊИЗИ

Опште одредбе

Члан 1.

- (1) Овом одлуком утврђују се минимални стандарди за успостављање система управљања каматним ризиком у банкарској књизи, извори каматног ризика, начин израчунавања промјене економске вриједности банке која произилази из позиција банкарске књиге кориштењем поједностављеног обрачуна, третман финансијских деривата, те извјештавање Агенције за банкарство Републике Српске (у даљем тексту: Агенција).
- (2) Све банке са сједиштем у Републици Српској (у даљем тексту: РС) којима је Агенција издала дозволу за рад, дужне су примјењивати одредбе ове одлуке.
- (3) Одредбе ове одлуке примјењују се на појединачној основи, а на консолидованој основи у складу са прописима којима се уређује надзор на консолидованој основи.
- (4) На питања везана за управљање ризицима у банкама која нису дефинисана овом одлуком, а дефинисана су законом или другим подзаконским прописима, примјењују се одредбе тог закона или другог подзаконског прописа.

Појмови

Члан 2.

- (1) Појмови који се користе у овој одлуци имају следећа значења:
  - 1) Каматни ризик је ризик од могућег настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке усљед промјене каматних стопа.
  - 2) Каматни ризик у банкарској књизи јесте ризик од могућег настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке по основу позиција из банкарске књиге усљед промјене каматних стопа.
  - 3) Ризик рочне неусклађености поновног утврђивања каматних стопа (енгл. *repricing risk*) јесте ризик којем је банка изложена због рочне неусклађености доспијећа (за фиксне каматне стопе) и поновног вредновања (за промјенљиве каматне стопе) позиција имовине, обавеза, те других и кратких ванбилансних позиција у банкарској књизи.
  - 4) Ризик криве приноса (енгл. *yield curve risk*) јесте ризик којем је банка изложена због промјене облика и нагиба криве приноса.
  - 5) Ризик основе (енгл. *basis risk*) јесте ризик којем је банка изложена због разлике референтних каматних стопа за инструменте са сличним карактеристикама у односу на рачност или вријеме до следеће промјене каматне стопе.
  - 6) Ризик опције (енгл. *optionality risk*) јесте ризик који произилази из опција, укључујући уграђене опције у каматно осјетљиве позиције (нпр. кредити са

могућношћу пријевремене отплате, депозити са могућношћу пријевременог повлачења и сл.).

- 7) Књига трговања – у складу са чланом 2. став 1. тачка 37. Закона о банкама Републике Српске.
- 8) Банкарска књига – у складу са чланом 2. став 1. тачка 38. Закона о банкама Републике Српске.
- 9) Економска вриједност банкарске књиге банке јесте процјена садашње вриједности свих очекиваних нето новчаних токова позиција банкарске књиге банке, односно очекиваних новчаних токова имовине умањених за очекиване новчане токове обавеза банке.
- 10) Значајна валута је свака валута која чини више од 5% укупне билансне имовине или обавеза.
- 11) Стандардни каматни шок је паралелни позитивни и негативни помак каматних стопа на референтној кривој приноса за 200 базних поена.
- 12) Базни поен је јединица која је једнака стотом дијелу од 1%.
- 13) Неризична крива приноса је одговарајућа општа крива приноса која не обухвата марже кредитних ризика специфичне одређеном инструменту или субјекту, нити марже ризика ликвидности.
- 14) Референтна каматна стопа представља каматну стопу према чијим се промјенама управљају друге каматне стопе.

Мјерење и извори каматног ризика

Члан 3.

- (1) Каматни ризик у банкарској књизи може имати негативан утицај на добит, односно нето каматни приход, тј. економску вриједност банкарске књиге. Банка је дужна успоставити систем мјерења каматног ризика у банкарској књизи, који обухвата све значајне изворе каматног ризика којима може бити изложена, а то су:
  - 1) ризик рочне неусклађености поновног утврђивања каматних стопа,
  - 2) ризик криве приноса,
  - 3) базни ризик и
  - 4) ризик опције.
- (2) У циљу примјене принципа пропорционалности, банка коју је Агенција разврстала у категорију системски значајних банака треба адекватно узети у обзир сва четири извора каматног ризика којима може бити изложена. Остале банке су, у смислу облика каматног ризика, дужне поступати у складу са ставом 4. овог члана. Агенција може, у зависности од врсте, обима и сложености активности банке, без обзира на критеријуме разврставања, захтијевати од банке да на адекватан начин обухвати сва четири извора каматног ризика из претходног става.
- (3) Системски значајна банка, поред искључиво статичке анализе утицаја стандардног каматног шока или шокова каматне стопе у тренутним портфељима, треба користити динамични приступ симулације каматне стопе. При томе треба узети у обзир сценарије којима се израчунавају различити смјерови кретања каматних стопа.
- (4) Банка је дужна да мјери и оцјењује негативан утицај каматног ризика на нето каматни приход, односно добит, тј. економску вриједност банкарске књиге. Редовно мјерење осјетљивости оба аспекта и провођење различитих сценаријума обухвата минимално ризик криве приноса и ризик основе.

- (5) За потребе извјештавања Агенције, а у вези с аспектом утицаја на економску вриједност банкарске књиге из става 1. овог члана, банка је дужна да користи поједностављени обрачун, односно приступ стандардног каматног шока из члана 5. ове одлуке.
- (6) При израчунавању каматног ризика банке су дужне примјењивати сљедеће:
  - 1) одговарајућу општу неризичну криву приноса,
  - 2) капитал се не убраја у обавезе и
  - 3) претпостављени датум поновног вредновања цијена за салда на рачунима клијената (обавезе банке) без предодређених датума поновног утврђивања цијена требало би ограничити на максимално пет (5) година. У израчунавање претпостављеног доспијећа укључује се фиксни и промјенљиви дио.
- (7) За потребе израчунавања каматног ризика банке су дужне да размотре и оцијене утицај:
  - 1) претпоставки о некаматносној имовини и обавезама из банкарске књиге,
  - 2) претпоставки о понашању клијената у вези са депозитима без уговореног рока доспијећа, те претпоставки о доспијећу обавеза са кратким уговорним доспијећем које се понашају као дугорочне обавезе и
  - 3) грађених опција имовине и обавеза које могу бити аутоматске или зависне од њиховог понашања.
- (8) Независно од става 5. овог члана, банка у складу са политиком управљања ризицима и ризичним профилем, треба да, за потребе поступка интерне процјене адекватности капитала, развије и употребљава властиту методологију за мјерење каматног ризика у банкарској књизи, односно израчунавање интерних капиталних захтјева на нивоу довољном за покриће тог ризика.

**Минимални стандарди за успостављање система
управљања каматним ризиком у банкарској књизи**

Члан 4.

- (1) Банка је дужна да успостави свеобухватан и ефикасан систем управљања каматним ризиком у банкарској књизи, који је сразмјеран врсти, обиму и сложености послова банке, као и њеним ризичним профилем.
- (2) Управа банке обавезна је да:
  - 1) предложи стратегију и политику управљања каматним ризиком у банкарској књизи које могу бити саставни дио опште стратегије, односно политике управљања ризицима у банци те усвоји остале интерне акте за управљање каматним ризиком у банкарској књизи, те обезбиједи њихову примјену,
  - 2) предложи адекватну организациону структуру са тачно утврђеним, јасним и разграниченим линијама овлаштења, која омогућава обезбјеђење независности функција управљања каматним ризиком од функција преузимања каматносног позиција у банкарској књизи,
  - 3) предложи акт о систему мјерења каматног ризика који обухвата значајне изворе каматног ризика,
  - 4) припреми акт којим се дефинишу улазни подаци за систем мјерења каматног ризика (нпр. каматне стопе, доспијећа) који ће на одговарајући начин одражавати утицај на промјену економске вриједности банке,
  - 5) пропише претпоставке система управљања каматним ризиком које морају бити адекватне, документоване и стабилне током времена, а све важније измјене

претпоставки морају бити документоване, појашњене и одобрене од стране надзорног одбора,

- 6) предложи акт о систему интерних контрола над процесом управљања каматним ризиком у банкарској књизи,
- 7) обезбиједи правовременост, поузданост и употребљивост извјештаја о каматном ризику,
- 8) проводи тестирање везано за каматни ризик у банкарској књизи, те примијени резултате приликом доношења одлука и ревидирања политика, интерних аката и лимита који се односе на каматни ризик. Приликом тестирања отпорности на стрес треба узети у обзир све изворе каматног ризика дефинисане чланом 3. став 1. т. 1–4. ове одлуке.

(3) Надзорни одбор банке обавезан је да:

- 1) усвоји стратегију управљања каматним ризиком у банкарској књизи, која може бити саставни дио опште стратегије управљања ризицима у банци, политике и остале интерне акте за управљање каматним ризиком у банкарској књизи, те обезбиједи њихову примјену,
- 2) усвоји адекватну организациону структуру са тачно утврђеним, јасним и разграниченим линијама овлаштења, која омогућава обезбјеђење независности функција управљања каматним ризиком од функција преузимања каматносноних позиција у банкарској књизи,
- 3) усвоји акт о систему мјерења каматног ризика који обухвата значајне изворе каматног ризика,
- 4) донесе акт којим се дефинишу улазни подаци система за мјерење каматног ризика (нпр. каматне стопе, доспијећа), који ће на одговарајући начин одражавати утицај на промјену економске вриједности банке,
- 5) усвоји акт о претпоставкама система управљања каматним ризиком које морају бити адекватне, документоване и стабилне током времена,
- 6) донесе акт о систему интерних контрола над процесом управљања каматним ризиком у банкарској књизи и
- 7) прописује садржај и учесталост извјештавања о каматном ризику, те обезбјеђује свеобухватан и поуздан систем извјештавања о каматном ризику.

(4) Банка је дужна донијети и имплементирати свеобухватне политике и процедуре за управљање каматним ризиком у банкарској књизи. При томе је потребно:

- 1) обезбиједити да надзорни одбор и управа банке снесу одговорност за управљање каматним ризиком у банкарској књизи, у складу са својим надлежностима,
- 2) осигурати редовну валидацију модела који се употребљавају за квантификавање изложености каматном ризиком у банкарској књизи. Информациони систем који банка употребљава требало би да обезбиједи потпуно мјерење/процјену и праћење доприноса/учешћа појединачних трансакција у укупној изложености и
- 3) системи интерног извјештавања банака о каматном ризику треба да омогуће правовремене и свеобухватне информације о њиховим изложеностима каматном ризику у банкарској књизи.

(5) Банке би морале имати добро образложене, свеобухватне и документоване политике које обухватају све елементе повезане са каматним ризиком у банкарској књизи. Политике би као минимум морале обухватати сљедеће:

- 1) интерну дефиницију и успостављање јасне границе између банкарске књиге и књиге трговања,
  - 2) дефиницију економске вриједности и њене досљедности са методом употријебљеном за вредновање имовине и обавеза (нпр. на основу дисконтоване вриједности будућих новчаних токова и/или на бази дисконтоване вриједности будуће добити),
  - 3) дефиницију ризика добити и њену досљедност са приступом који банка користи при развоју пословних планова и финансијских прогноза,
  - 4) величину и облик различитих шокова каматних стопа који ће се употријебити за интерно израчунавање каматног ризика у банкарској књизи,
  - 5) употребу динамичких и/или статичких приступа у примјени шокова каматних стопа,
  - 6) поступање са одобреним а неискориштеним трансакцијама, укључујући сваку повезану заштиту,
  - 7) агрегирање вишевалутних каматних изложености,
  - 8) мјерење и управљање ризиком основе који је резултат различитих каматних индекса,
  - 9) (не)укључивање некаматносноне имовине и обавеза из банкарске књиге, укључујући капитал и резерве, у израчунавања којима се мјери каматни ризик у банкарској књизи,
  - 10) третман текућих и штедних рачуна, узимајући у обзир претпостављено доспијеће обавеза са кратким уговореним доспијећем, али које се понашају као дугорочне обавезе,
  - 11) мјерење учинака каматног ризика у банкарској књизи који произилазе из уграђених и аутоматских опција имовине или обавеза, укључујући учинке конвексности и нелинеарних профила исплате и
  - 12) ниво детаљности употријебљен у израчунавањима мјерења (нпр. употреба временских раздобља, укључење новчаних токова од камата или само од главнице и сл.).
- (6) Сценарио анализе и/или анализе осјетљивости користе се за управљање каматним ризиком и за тестирање отпорности на стрес. Анализа сценарија за мјерење каматног ризика у банкарској књизи треба да се проводи минимално тромјесечно, али и чешће у условима веће промјенљивости каматне стопе, или кад су измјерени нивои ризика значајни у контексту пословања банке.
- (7) Тестирање отпорности на стрес за каматни ризик треба интегрисати у цјелокупну структуру и програме тестирања отпорности на стрес банке. При том тестирању каматни ризик треба да буде у интеракцији са другим категоријама ризика, те је потребно израчунавати и секундарне утицаје. Тестирање отпорности на стрес банка је дужна да проводи најмање једном годишње.

Методологија процјене промјене економске вриједности банкарске књиге

Члан 5.

- (1) За потребе извјештавања Агенције о изложености каматном ризику у банкарској књизи, банка је дужна користити се поједностављеним обрачуном процјене промјене економске вриједности банкарске књиге, примјењујући стандардни каматни шок на позиције банкарске књиге по свим значајним валутама појединачно и за остале валуте укупно.

- (2) За потребе поједностављеног обрачуна промјене економске вриједности банкарске књиге, која подразумијева и билансне и ванбилансне позиције, каматно осјетљиве позиције се распоређују у 13 временских зона на начин приказан у табели. Пондери се базирају на процијењеном стандардном каматном шоку од 200 базних поена током времена и процијењеном модификованом трајању за сваку временску зону.

Табела 1. Пондери по временским зонама

Временска зона	Средина временске зоне	Процијењено модификовано трајање	Претпостављени каматни шок у базним поенима	Пондер
1	2	3	4	5
до 1 мјесеца	0,5 мјесеци	0,04 године	200 б. п.	0,08%
од 1 до 3 мјесеца	2 мјесеца	0,16 година	200 б. п.	0,32%
од 3 до 6 мјесеци	4,5 мјесеци	0,36 година	200 б. п.	0,72%
од 6 до 12 мјесеци	9 мјесеци	0,71 година	200 б. п.	1,43%
од 1 до 2 године	1,5 година	1,38 година	200 б. п.	2,77%
од 2 до 3 године	2,5 године	2,25 година	200 б. п.	4,49%
од 3 до 4 године	3,5 године	3,07 година	200 б. п.	6,14%
од 4 до 5 година	4,5 године	3,85 година	200 б. п.	7,71%
од 5 до 7 година	6 година	5,08 година	200 б. п.	10,15%
од 7 до 10 година	8,5 година	6,63 године	200 б. п.	13,26%
од 10 до 15 година	12,5 година	8,92 године	200 б. п.	17,84%
од 15 до 20 година	17,5 година	11,21 година	200 б. п.	22,43%
преко 20 година	22,5 године	13,01 година	200 б. п.	26,03%

- (3) Билансне позиције се распоређују по нето књиговодственој вриједности.
- (4) Позиције са фиксном каматном стопом распоређују се у временске зоне према преосталом року доспијећа.
- (5) Позиције са промјенљивом каматном стопом распоређују се у временске зоне према року до следеће промјене каматне стопе.
- (6) Позиције код којих није познат или се не може са сигурношћу утврдити рок до доспијећа, односно до промјене каматне стопе (револвинг кредити, искориштени кредити по трансакционом рачуну и друго), банка је дужна да распореди у одговарајуће временске зоне на начин који је дефинисан упутством за примјену ове одлуке.
- (7) Банка је дужна посебно исказати позиције код којих се каматне стопе мијењају на основу одлуке органа управљања банком, односно позиције са промјенљивом каматном стопом, када је то примјенљиво у складу са важећим законским оквиром.
- (8) Банка је дужна да распореди позиције са промјенљивом каматном стопом у одговарајуће временске зоне на основу процјене вјероватноће промјенљивости и учесталости промјене каматних стопа, која се заснива најмање на:
- 1) претходним промјенама и учесталости промјена каматних стопа предметних позиција,
  - 2) претходним промјенама и учесталости промјена тржишних каматних стопа и њиховој корелацији са промјенама каматних стопа предметних позиција и
  - 3) процјени других интерних (нпр. нето каматна маржа, просјечан трошак извора средстава, стратегија пословања и финансирања пласмана банке, трошак ликвидности) и екстерних фактора (нпр. репутациони ризик, конкуренција, тржишна позиција, тржишни удио, ризик земље и др.) који утичу на формирање промјенљивих каматних стопа.

Процес израчунавања

Члан 6.

- (1) За потребе поједностављеног обрачуна процјене промјене економске вриједности банкарске књиге банка је дужна да:
  - 1) за сваку значајну валуту појединачно и за остале валуте укупно нетира позиције имовине и обавеза те финансијских деривата (или активних и пасивних ванбилансних ставки) по свакој временској зони, тако да добије укупну нето позицију по зони,
  - 2) добијену укупну нето позицију из тачке 1. овог става по свакој временској зони помножи са прописаним пондерима из табеле из члана 5. ове одлуке, и то за сваку значајну валуту појединачно и за остале валуте укупно,
  - 3) сабере добијене пондерисане позиције по свим временским зонама тако да се добије укупна нето дуга или нето кратка позиција банкарске књиге по свакој значајној валути и за остале валуте укупно и
  - 4) сабере нето дуге и нето кратке позиције по свим валутама тако да се добије укупна нето пондерисана позиција банкарске књиге.
- (2) Укупна нето пондерисана позиција банкарске књиге из става 1. тачка 4. овог члана изражава се у апсолутном износу и представља промјену економске вриједности банкарске књиге банке, која је настала као резултат примјене стандардног каматног шока.

Минимални однос промјене економске вриједности банкарске књиге и регулаторног капитала

Члан 7.

- (1) Банка је дужна да израчунава однос промјене економске вриједности банкарске књиге и регулаторног капитала банке.
- (2) Износ промјене економске вриједности банкарске књиге представља износ из члана 6. став 2. израчунат на начин утврђен чл. 5. и 6. ове одлуке.
- (3) Однос промјене економске вриједности банкарске књиге и регулаторног капитала банке не би требало да буде већи од 20%.
- (4) Уколико наведена промјена из става 3. овог члана буде већа од 20%, Агенција ће у оквиру супервизорског прегледа наложити мјере за отклањање уочене неправилности.

Финансијски деривати

Члан 8.

- (1) Ако банка користи финансијски дериват из књиге трговања (Прилог 2. Одлуке о израчунавању капитала банака) за потребе управљања каматним ризиком у банкарској књизи, такав инструмент је дужна укључити у израчунавање промјене економске вриједности банкарске књиге.
- (2) Банка је дужна финансијски дериват из става 1. овог члана од тренутка успостављања односа заштите третирати као инструмент интерне заштите у смислу члана 114. Одлуке о израчунавању капитала банака и испуњавати услове наведеног члана.

- (3) Финансијски деривати се конвертују у позиције у релевантном основном инструменту. Износи који се узимају у обзир јесу износ главнице основног инструмента или замишљеног основног инструмента.
- (4) Са фјучерс (енгл. *futures*) и форвард (енгл. *forward*) уговорима, укључујући каматни форвард уговор, поступа се као са комбинацијом дуге и кратке позиције. Доспијеће је раздобље до испоруке или извршења уговора увећано за, када је то примјенљиво, доспијеће основног инструмента.
- (5) Свop (енгл. *swap*) уговор третира се као двије замишљене позиције са релевантним доспијећима.
- (6) У случају опција узима се износ делта еквивалента основног инструмента или износа замишљеног основног инструмента.

Извјештавање Агенције

Члан 9.

- (1) Банка је дужна да извјештајем о изложености каматном ризику у банкарској књизи обухвати све позиције банкарске књиге које су осјетљиве на промјене каматних стопа.
- (2) Извјештај о изложености каматном ризику у банкарској књизи банка је дужна састављати по значајним валутама појединачно и за остале валуте укупно.
- (3) Банка је дужна састављати и достављати извјештај из става 1. овог члана на кварталној основи.

Прелазне и завршне одредбе

Члан 10.

- (1) Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“.
- (2) Начин примјене ове одлуке и обрасци за извјештавање о каматном ризику у банкарској књизи прописани су Упутством за примјену Одлуке о управљању каматним ризиком у банкарској књизи.
- (3) Банка је дужна ускладити своје пословање са одредбама ове одлуке у року од девет мјесеци од дана ступања на снагу Закона о банкама Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 4/17).

Број: УО-282/17

Датум: 25.07.2017. год.

ПРЕДСЈЕДНИК
УПРАВНОГ ОДБОРА
Мира Бјелац